

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ» У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

*Оксьом П. М., к. фіз. вих., Азаренков В. М, Бережна Л. І., Шумаков О. В.
Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка*

Анотація. У статті проведено аналіз окремих положень чинних нормативно-правових документів, що регламентують організацію викладання навчальної дисципліни «Фізичне виховання» у закладах вищої освіти України. Відображено невідповідність сучасного стану фізичного виховання у закладах вищої освіти України чинним нормативно-правовим актам держави. Виявлені протиріччя між декларованими на державному рівні цінностями, важливістю загальнодержавних завдань з розвитку фізичного виховання та спорту серед студентської молоді і реальним станом фізичного виховання у закладах вищої освіти України.

Ключові слова: фізичне виховання, здоров'я, нормативно-правові акти, студентська молодь.

Вступ. У зв'язку з інтеграцією України до європейського освітнього простору у закладах вищої освіти здійснюються заходи з модернізації системи фізичного виховання студентської молоді. В нових умовах вирішення питання організації викладання навчальної дисципліни «Фізичне виховання», її місця та обсягу в національній системі освіти є актуальним та досить важким для вирішення. Адже, з одного боку, ми прекрасно розуміємо, що фізичне виховання студентської молоді знаходиться у кризовому стані, не йде в ногу з часом, не відповідає сучасним вимогам та потребує модернізації. З іншого боку, будь-яка модернізація освітнього процесу, надання йому нових сучасних рис у зв'язку з вимогами часу, повинна здійснюватись на основі чіткого дотримання

нормативно-правової бази та сприяти загальному розвитку суспільства та окремої особистості. У Законі України «Про освіту» вказується: «Освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою, та держави» [7]. У сучасному суспільстві студентська молодь в усіх країнах світу є основним людино-ресурсним потенціалом для сталого розвитку, соціальних перетворень, економічного зростання й впровадження технологічних інновацій. Її творча енергія, ідеали, креативність, завзяття створюють потенціал для подальшого розвитку суспільства в якому вони живуть. Національна система вищої освіти, що створена за роки незалежності України, спрямована на розвиток особистості майбутнього спеціаліста, забезпечення його мобільності, працевлаштування та конкурентоспроможності в умовах ринкової економіки.

Законодавство України, що регулює фізичну культуру та спорт, базується на основному законі – Конституції України. Державне замовлення на фізичне виховання студентської молоді як важливого засобу формування сучасного спеціаліста та питання правового регулювання сформульовано у цілому ряді нормативно-правових актів: Законі України «Про освіту», Законі України «Про вищу освіту», Законі України «Про фізичну культуру і спорт», Державній національній програмі «Освіта» («Україна XXI століття»), Національній доктрині розвитку освіти, Указі Президента «Про пріоритети розвитку фізичної культури та спорту в Україні», Указі Президента України «Про національну стратегію з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація». В нормативно-правових актах МОН України визначається статус фізичного виховання як обов'язкової навчальної дисципліни, його мета і завдання [16, 17, 25]. Проте за останні роки відбулося різке та не обгрунтоване скорочення обсягу навчальних годин з дисципліни «Фізичне виховання» у закладах вищої освіти. Це призвело до зниження ролі фізичної культури та спорту у формуванні майбутнього

фахівця, зменшення рухової активності студентів, погіршення стану їх здоров'я [10, 11, 18]. Проблема здоров'я студентської молоді набуває все більшої актуальності, особливо в умовах загострення екологічних, економічних, соціальних і інших проблем у суспільстві. У Цільовій комплексній програмі «Фізичне виховання – здоров'я нації» вказується, що «у сучасних умовах в Україні склалась критична ситуація зі станом здоров'я населення. Різко зросла захворюваність. Близько 90% дітей, учнів та студентів мають різні відхилення у стані здоров'я, понад 50% – незадовільну фізичну підготовленість» [27]. Як відзначають фахівці, кількість студентів, що займаються в спеціальних медичних групах (СМГ) складає в Україні в середньому 20-25%, а в деяких вищих закладах освіти досягає 40% і прогнозується його подальше збільшення до 50% від загального контингенту студентів [11]. Середня тривалість життя чоловіків і жінок в Україні на 10-15 років нижча, ніж у США, Японії, Франції та інших економічно розвинутих країнах [27]. Стан здоров'я населення України турбує навіть міжнародну спільноту. ЮНЕСКО оголосило Україну «країною вимираючого етносу» [10].

Проведені на початку ХХІ сторіччя науковцями нашої країни дослідження виявили, що різниця між показниками календарного і біологічного віку у студентської молоді з кожним роком збільшується. Так, якщо на початку 2002-2003 навчального року у юнаків-першокурсників біологічний вік становив 38 років, то на початку 2007-2008 навчального року – 51. У дівчат-першокурсниць – відповідно 30 та 42 роки [10]. За даними Г. Л. Апанасенко [2], Україна посідає 2 місце в світі за темпами депопуляції, 1-2 місце в Європі за смертністю від серцево-судинних захворювань, у студентів у 20-24- річному віці «біологічний вік» перевищує паспортний вік на 10 – 15 років. Отримані дані наочно свідчать, що протікання темпів старіння організму молоді з кожним роком прискорюється. Однією з основних причин цього явища є те, що у молоді все інтенсивніше розвиваються процеси гіподинамії і гіпокінезії, які в свою чергу є наслідком способу життя студентської молоді.

Низкою науковців в різні роки було доведено високу залежність фізичного здоров'я і функціонального стану організму від рівня рухової активності студентів [1, 4, 9, 12, 19, 22, 23]. Недостатня рухова активність студентської молоді призводить до виникнення гіпокінезії та гіподинамії, зменшення життєвої ємності легенів, глибини дихання, хвилинного об'єму дихання і максимальної легеневої вентиляції [5, 26]. Результати наукових досліджень свідчать, що нормою щоденної рухової активності студентів прийнято вважати 25-30 тис. кроків, а тривалість щоденної рухової активності для юнаків повинна складати від 4,8 до 5,8 години, а дівчат – від 3,6 до 4,8 години [10].

Протиріччя між декларованими на державному рівні цінностями та важливістю загальнодержавних завдань щодо розвитку фізичної культури та спорту серед студентської молоді, що представлені в нормативно-правових документах і реальним станом фізичного виховання у вищих закладах освіти України зумовили вибір теми даного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Робота виконана за темою науково-дослідної роботи на 2016-2020 рр. кафедри теорії і методики фізичної культури Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка: «Теоретичні і методичні основи фізкультурної освіти різних груп населення» (№ державної реєстрації 0116U0009000).

Мета дослідження – вивчити сучасний стан нормативно-правового забезпечення організації викладання навчальної дисципліни «Фізичне виховання» в умовах закладів вищої освіти України.

Завданнями дослідження були:

1) Вивчити основні нормативні документи, що регламентують організацію викладання навчальної дисципліни «Фізичне виховання» у закладах вищої освіти України.

2) Виявити невідповідність сучасного стану організації викладання навчальної дисципліни «Фізичне виховання» у закладах вищої освіти України чинним нормативно-правовим актам держави.

Матеріал і методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань використовувався теоретичний аналіз і узагальнення наукових джерел та нормативно-правової бази з питань дослідження.

Результати досліджень та їх обговорення. За твердженням знаних фахівців за роки незалежності в Україні були створені всі правові та нормативні передумови для функціонування системи фізичного виховання підростаючого покоління та студентської молоді. Створена могутня кадрова і матеріально-технічна база. У сфері фізичного виховання працює понад 75 тисяч фахівців [10]. Проте, останнім часом, у зв'язку з реорганізацією вищої освіти України, пов'язаної з інтегруванням нашої країни в європейську систему вищої освіти, серед науковців виникає багато суперечок у відношенні навчальної дисципліни «Фізичне виховання». Мова перш за все йде про її місце в системі освіти України та її можливостей для вирішення поставлених завдань.

Система фізичного виховання у вищих закладах освіти України працює на основі цілого ряду прийнятих в різні роки законодавчих актів [6-8, 16, 17, 25]. Держава гарантує здійснення навчального процесу з дисципліни «Фізичне виховання» у формі обов'язкових аудиторних занять з фізичного виховання в обсязі не менше 4-х годин на тиждень протягом всього періоду навчання. Науково обґрунтованим є тижневий руховий режим студента 12-14 годин, що забезпечує нормальну функціональну діяльність та розвиток організму молодої людини, що запобігає виникненню (прояв) різних патологій.

Одним з основних нормативно-правових актів, що визначає загальні правові, організаційні, соціальні, економічні основи діяльності у сфері фізичної культури та спорту і регулює суспільні відносини у створенні умов для розвитку фізичної культури та спорту є Закон України «Про фізичну культуру і спорт» [8]. Стаття 12 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» передбачає: «У навчально-виховній сфері (дошкільних виховних закладах, середніх загальноосвітніх, професійних навчально-виховних, вищих навчальних закладах) фізкультурно-оздоровча робота здійснюється в поєднанні з фізичним

вихованням дітей та молоді, з урахуванням стану здоров'я, рівня фізичного та психічного розвитку. У складі педагогічних колективів дошкільних виховних та інших закладів освіти обов'язково передбачаються посади фахівців з фізичного виховання.

Фізичне виховання є головним напрямом впровадження фізичної культури і становить органічну частину загального виховання, покликану забезпечувати розвиток фізичних, морально-вольових, розумових здібностей та професійно-прикладних навичок людини. Фізичне виховання шляхом проведення обов'язкових занять здійснюється в дошкільних виховних, середніх загальноосвітніх, професійних навчально-виховних та вищих навчальних закладах відповідно до навчальних програм, затверджених у встановленому порядку». Таким чином, у Законі України «Про фізичну культуру і спорт» чітко вказано, що фізичне виховання у закладах вищої освіти України здійснюється шляхом проведення обов'язкових навчальних занять. З нашої точки зору, заміна у закладах вищої освіти України, обов'язкових навчальних занять на факультативні або самостійні є ні що інше, як порушення керівниками чинного законодавства України.

У 2003 році Міністерством освіти і науки України (МОН України) прийнято Навчальну програму «Фізичне виховання» для ВНЗ III-IV рівнів акредитації. Даною Навчальною програмою передбачено викладання навчальної дисципліни «Фізичне виховання» в обсязі 4-х обов'язкових аудиторних навчальних годин на тиждень протягом всього періоду навчання за виключенням останнього випускного семестру [25].

Базовим нормативно-правовим актом при організації навчальних занять з дисципліни «Фізичне виховання» у закладах вищої освіти, відповідно до державного стандарту, є Наказ МОН України №4 від 01.01.2006 р. «Про затвердження Положення про організацію фізичного виховання і масового спорту у вищих навчальних закладах». У розділі 3 даного наказу «Організація навчально-виховного процесу та масового спорту у вищому навчальному

закладі», у п.1 відзначається про те, що загальну організацію навчально-виховного процесу з фізичного виховання здійснює його керівник, який забезпечує включення в навчальні плани всіх спеціальностей обов'язкові навчальні заняття з фізичного виховання протягом усього періоду навчання, за винятком останнього випускного семестру, в обсязі 4 години на тиждень [17].

Даний наказ декларує викладання навчальної дисципліни «Фізичне виховання» кафедрою фізичного виховання в обсязі 4 години обов'язкових навчальних занять на тиждень крім останнього випускного семестру. Цими та рядом інших наказів МОН України підтверджено обсяг та обов'язковий статус занять з дисципліни «Фізичне виховання» у вищих закладах освіти України.

Наказом МОН України №439 від 05.05.2006 «Про вдосконалення роботи з фізичного виховання у вищих навчальних закладах України» профільне міністерство ще раз звернуло увагу керівників закладів вищої освіти України, що при плануванні навчального навантаження з дисципліни «Фізичне виховання» необхідно керуватись наказом МОН України №4 від 11.01.2006 «Про затвердження Положення про організацію фізичного виховання і масового спорту у вищих навчальних закладах» [16]. Однак, на практиці більшістю керівників вищих закладів освіти України дані нормативно-правові акти МОН України грубо порушуються. При плануванні навчальної дисципліни «Фізичне виховання», кількість обов'язкових навчальних годин у навчальних планах скорочується до 2 годин на тиждень замість 4 годин на тиждень, як того вимагають чинні нормативно-правові акти. Скорочення обов'язкових навчальних годин фізичного виховання не тільки не вирішує завдань навчальної дисципліни, а й сприяє зменшенню рівня рухової активності та різкому погіршенню стану здоров'я студентської молоді. Крім цього, з точки зору медико-біологічних засад фізичного виховання, фізичне виховання в обсязі одного заняття на тиждень (2 години) взагалі не має ніякого сенсу.

Кабінетом Міністрів України прийнято Постанову від 09.12.2015 №1045 «Про затвердження порядку проведення щорічного оцінювання фізичної

підготовленості населення України». Порядок визначає механізм проведення щорічного оцінювання фізичної підготовленості населення України, метою якого є визначення та підвищення фізичної підготовленості населення України створення належних умов для фізичного розвитку різних груп населення, покращення його здоров'я, забезпечення здатності до високопродуктивної праці, захисту суверенітету та територіальної цілісності України, а також сприяння у вихованні патріотизму та громадянській позиції. Починаючи з 2017 року оцінювання фізичної підготовленості населення України є головним показником системи контролю за станом фізичного розвитку та здоров'я населення України. Пунктом 4 Порядку проведення оцінювання фізичної підготовленості населення України передбачено, що здійснення щорічного оцінювання фізичної підготовленості для учнівської і студентської молоді навчальних закладів усіх типів незалежно від форм власності є обов'язковим [21].

Усі ці аргументи на користь фізичного виховання, його назви та обсягів відомі фахівцям з фізичного виховання, багаторазово обговорювались на різноманітних форумах і є узгодженою думкою багатотисячного колективу науково-педагогічних працівників кафедр фізичного виховання вищих закладів вищої освіти України.

Проте, доводиться констатувати, що на превеликий жаль уже декілька останніх років, системи фізичного виховання у закладах вищої освіти України знаходиться у стані глибокої кризи. Прикрим є те, що саме зараз формується небезпечна тенденція відмови вищих закладів освіти України від обов'язкових занять з фізичного виховання. Керівники закладів вищої освіти не усвідомлюють ролі та місця фізичного виховання, як обов'язкової навчальної дисципліни в системі вищої освіти України та не розуміють того, що саме вони, згідно нормативних документів, є відповідальними за стан фізичного виховання у ВЗО [17]. Не дивлячись на це деякими ректорами прямо ліквідовуються кафедри фізичного виховання, а навчальне навантаження з фізичного виховання передається іншим кафедрам вищого навчального закладу, як це трапилось у

2011 році в Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка, де було також допущено масове незаконне звільнення викладачів цієї кафедри. Поширеною є ганебна практика, коли обов'язкові навчальні години дисципліни «Фізичне виховання» змінюються годинами самостійної роботи, що може привести до скорочення викладачів цієї дисципліни, ліквідації кафедр, що знову ж таки призведе до ліквідації самої дисципліни «Фізичне виховання». Масового явища в закладах вищої освіти України набуває тенденція зміни назви кафедри, що викладає навчальну дисципліну «Фізичне виховання». У чинному Наказі МОН України за №4 від 11.01.2006 року «Про затвердження Положення про організацію фізичного виховання і масового спорту у вищих навчальних закладах» чітко передбачено, що фізичне виховання у вищому навчальному закладі викладається кафедрою фізичного виховання [17].

Таким чином, у результаті ігнорування керівниками закладів вищої освіти України чинних нормативно-правових актів, знищується чітко вибудована система навчально-виховного процесу з «Фізичного виховання», а в подальшому це може призвести і до знищення студентського спорту. На наш погляд, до таких незаконних дій ректорів закладів вищої освіти України підштовхнув досить дивний та неоднозначний Лист МОН України від 03.03. 2015 за № 1/9-126 «Щодо особливостей організації освітнього процесу та формування навчальних планів у 2015/2016 навчальному році». Так в Листі відзначається: «Заняття з фізичної культури в спортивних секціях можуть бути організовані як факультативи (тобто за бажанням студентів, у загальне число кредитів ЄКТС і до навчальних планів не включаються, форм підсумкового контролю не мають)» [13].

Наступним листом МОН України №1/9-454 від 25.09.20015 «Щодо організації фізичного виховання у вищих навчальних закладах» роз'яснило деякі положення та запропонувало нові базові моделі організації занять з фізичного виховання (без претензій на вичерпність) або різні форми їх поєднання: секційна, професійно орієнтована, традиційна, індивідуальна. При цьому, в даному листі було зазначено, що проведення секційних занять з фізичного виховання повинно

враховуватись в основних видах навчальної роботи та обліковуватись відповідно до Норм навчальної роботи [14].

Заклади вищої освіти, кожен на свій розсуд, почали виконувати умови вище зазначених листів МОН України. Деякі виші зберегли «Фізичне виховання» як обов'язкову навчальну дисципліну в навчальному плані з підсумковою формою контролю, інші викладають фізичне виховання тільки на першому та другому курсах навчання в обсязі 4 години на тиждень, а є й навіть такі, що викладають фізичне виховання тільки на першому та другому курсі обсягом 2 години на тиждень. Тобто питання побудови подальшої роботи на кафедрах фізичного виховання у закладах вищої освіти України залишається неоднозначним та навизначеним.

Частиною 5 статті 13 Закону України «Про вищу освіту» зокрема передбачається, що «Акти центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки, прийняті у межах його повноважень є обов'язковими до виконання державними органами, органами державної влади, органами місцевого самоврядування, до управління яких належать заклади вищої освіти, а також закладами вищої освіти незалежно від форм власності. *Листи, інструкції, методичні рекомендації, інші документи* органів виконавчої влади, крім наказів, зареєстрованих в Міністерстві юстиції України, та документів, що регулюють внутрішню діяльність органу, *не є нормативно-правовими актами і не можуть встановлювати правові норми*» [6]. Тож, організовуючи навчальний процес з фізичного виховання згідно зазначеного вище Листа МОН (за бажанням студентів, як факультативи), керівництво закладу освіти свідомо йде на порушення чинного законодавства. Так, зокрема, у пункті 4, ст. 26 Закону України «Про вищу освіту» вказується, що «завданням вищого навчального закладу є формування особистості шляхом здорового способу життя» [6]. Не зрозуміло яким чином керівники навчальних закладів сприяють формуванню здорового способу життя студентів, зменшуючи при цьому кількість обов'язкових навчальних годин з фізичного виховання.

У пункті 17 ст. 34 Закону України «Про вищу освіту» відзначається, що «керівник закладу вищої освіти сприяє здоровому способу життя здобувачів вищої освіти, зміцненню спортивно-оздоровчої бази закладу вищої освіти, створює належні умови для занять масовим спортом» [6]. Стаття 26 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» декларує, що «керівники навчальних закладів зобов'язані забезпечити створення сприятливих умов для належної рухової активності учнів та студентів» [8]. На сьогоднішній день склалась негативна тенденція, коли керівники закладів вищої освіти України не тільки не створюють умов для належної рухової активності студентської молоді, а своїми діями (скорочуючи кількість обов'язкових навчальних годин з дисципліни «Фізичне виховання») навпаки сприяють стрімкому зниженню рухової активності студентської молоді, що в подальшому призведе до порушень функціональної діяльності органів і систем організму та до розвитку патологій. На відміну від України, у багатьох країнах світу фізичному вихованню серед студентської молоді приділяється велика увага. Зокрема на фізичне виховання у вищих навчальних закладах США відводиться у навчальних програмах 384 години, в Росії – 408 години, в Республіці Білорусь – 560 годин [10].

І. О. Вакарчук [3] відзначає, що «історично сформований в нашій державі український менталітет, традиції та особливості культурно-етнічних взаємовідносин в суспільстві потрібно узгоджувати з вимогами Болонського процесу, з технологією викладання навчальних дисциплін, їх кількістю і змістом. І тому відсутність аналогічної за змістом дисципліни в структурі навчальних планів західних університетів поки що не є підставою для вилучення фізичного виховання з навчальних планів вищих навчальних закладів України. Копіювання навчальних планів Європейських університетів, ігнорування рівня сучасного матеріально-технічного забезпечення наших ВНЗ може не тільки зашкодити розвитку фізичного виховання у вищій школі, а й дискредитувати в Україні ідею загальноєвропейського освітнього простору. Реалії нашого життя на сучасному і найближчому етапі розвитку українського суспільства поки що не дають підстав

сподіватися на можливість переходу до клубної системи залучення студентів до регулярних занять фізичною культурою та спортом. Однією з проблем організації спортивної роботи є те, що спортивні споруди, що ще залишилися, забезпечують своє існування за рахунок оренди та надання платних послуг. При цьому, керівництво закладів вищої освіти не дотримується рекомендацій міністерства щодо необхідності використання отриманих коштів за цільовим призначенням: на розвиток фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи, придбання сучасного інвентарю, обладнання тощо. Часто приймаються рішення про скорочення обов'язкових занять протягом тижня та щодо кількості курсів на яких ці заняття проводяться. Як наслідок, відбувається зменшення навчального навантаження на кафедрах фізичного виховання і відповідно скорочується чисельність кадрового складу. Скорочення викладачів кафедр призводить до зменшення видів спортивних спеціалізацій у вищих навчальних закладах, обмежує вибір студентами засобів фізичного виховання для навчання та участі в спортивних заходах, які б відповідали їх запитам, інтересам, стану здоров'я, фізичній і технічній підготовленості, спортивній кваліфікації. Отже зменшується і так обмежений обсяг рухової активності студентів, що становить передумову різних захворювань. Орієнтація на самостійну роботу за рахунок аудиторної роботи не є сьогодні прийнятною для фізкультурних дисциплін, оскільки розвитку фізичних якостей та формуванню рухових навичок можливо досягнути тільки шляхом систематичних занять на відповідних спортивних спорудах, а зробити це без викладача, без інструктора не можна» [3].

З метою забезпечення належного рівня викладання фізичного виховання у закладах вищої освіти Постановою Кабінету Міністрів України №212 від 12.03.2016 р. було внесено зміни до Типової форми контракту з керівником державного вищого навчального закладу, які передбачають персональну відповідальність за «розвиток і модернізацію змісту, форм фізичного виховання студентів, студентського спорту та відповідної матеріально-технічної бази,

підготовки та оприлюднення щорічного звіту про стан фізичного виховання та спорту у вищому навчальному закладі» [20].

Усвідомлюючи величезну роль, яку відіграє рухова активність у формуванні здорового способу життя здорової нації 09.02.2016 року Указом Президента України №42/2016 було схвалено «Національну стратегію з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація». Серед багатьох завдань національної стратегії є модернізація в навчальних закладах системи фізичного виховання та посилення відповідальності керівників за належний рівень фізичного виховання та рухової активності [24].

Висновки. Отримані дані дають нам підстави стверджувати:

1) Викладання навчальної дисципліни «Фізичне виховання», як обов'язкової навчальної дисципліна у вищих закладах освіти України передбачено чинними нормативно-правовими актами держави .

2) Фізичне виховання у закладах вищої освіти України знаходиться у кризовому стані. Сучасний стан викладання дисципліни «Фізичне виховання» у закладах вищої освіти України не є науково обгрунтованим та не відповідає чинним нормативно-правовим актам держави. З нашої точки зору, однією з основних причин незадовільного стану організації викладання навчальної дисципліни «Фізичне виховання» у закладах вищої освіти України є не усвідомлення керівниками своєї ролі у фізичному вихованні студентської молоді та грубе ігнорування ними чинних нормативно-правових актів з питань фізичного виховання.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у подальшому моніторингу та аналізі державних нормативно-правових актів з питань фізичного виховання студентів вищих закладів освіти України з метою використання напрацювань для відновлення обов'язкових занять з фізичного виховання в обсязі 4 години на тиждень на всіх курсах навчання з обов'язковою формою контролю.

Список використаної літератури

1. Андрійчук О., Шевчук А., Самчук О., Хомич А. Особливості фізичного й психологічного компонентів здоров'я студентів залежно від їхніх навчальних досягнень. Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: зб. наук. праць Східноєвроп. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. Луцьк, 2015. № 3 (31). С. 96–104.
2. Апанасенко Г. Л. Аеробна здатність як критерій життєздатності нації. Педагогічні науки: реалії та перспективи: науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2009. Вип. 14. Сер. №5. С. 3–7.
3. Вакарчук І. О. Розробка і реалізація нової парадигми виховної роботи у вищій школі: спорт, здоров'я. Теорія і практика фізичного виховання. Науково-методичний журнал. Вид-во ДонНУ. 2008. №1. С. 15–18.
4. Деделюк Н. А., Ковальчук Н. М., Ващук Л. М., Томашук О. Г., Санюк В. І., Савчук С. А. Модель організації спортивно-оздоровчої діяльності студентів вищих навчальних закладів. Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: зб. наук. праць Східноєвроп. нац. ун-ту імені Лесі Українки. Луцьк, 2018. № 1 (41). С. 29 – 35.
5. Дубогай О. Д., Цьось А. В., Євтушок М. В. Методика фізичного виховання студентів спеціальної медичної групи: навч. посіб. для студентів вищих навч. закладів. Східноєвроп. нац. ун-т імені Лесі Українки, 2012. 276 с.
6. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556> – 18.
7. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145> – 19.
8. Закон України «Про фізичну культуру і спорт» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808> – 12.
9. Иващенко Л. Я., Благий А. Л., Усачев Ю. А. Программирование занятий оздоровительным фитнесом. Киев: Наук. світ, 2008. 198 с.

10. Канішевський С. М., Раєвський Р. Т., Краснов В. П., Рибковський А. Г., Присяжнюк С. І., Третьяков Н. А. Умови, стан і перспективи розвитку фізичного виховання у вузах України. Теорія і практика фізичного виховання. Науково-методичний журнал. Вид-во ДонНУ, 2008. №1. С. 139–144.

11. Канішевський С. М., Раєвський Р. Т., Рибковський А. Г., Третьяков Н. А. Інтеграційні моделі організації навчальних і позанавчальних форм занять по фізичному вихованню студентів. Теорія і практика фізичного виховання. Науково-методичний журнал. Вид-во ДонНУ, 2008. №1. С.107–113.

12. Круцевич Т. Ю. Социально-педагогические аспекты системы физического воспитания. Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: зб. наук. праць Східноєвроп. нац. ун-ту імені Лесі Українки. Луцьк, 2002. Т.1. С. 125–131.

13. Лист МОН України №1/9-126 від 13.03.2015 «Щодо особливостей організації освітнього процесу та формування навчальних планів у 2015/2016 навчальному році» [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://ru.osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/46385/.

14. Лист МОН України №1/9-454 від 25.09.2015 «Щодо організації фізичного виховання у вищих навчальних закладах» [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://ru.osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/47947/.

15. Маленюк Т. В., Косівська А. В. Секційні заняття – пріоритетна форма організації фізичного виховання студентів (на прикладі шейпінгу). Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. Харків: Вид-во ХПІ, 2015. №4. С. 38–42.

16. Наказ МОН України №439 від 05.06.2006 «Про вдосконалення роботи з фізичного виховання у вищих навчальних закладах України» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0439290-06/sp:java max20>.

17. Наказ МОН України №4 від 11.01.2006 «Про затвердження Положення про організацію фізичного виховання і масового спорту у вищих

навчальних закладах» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0249-06>.

18. Оксьом П. М., Азаренков В. М., Кондратенко Ю. М., Бережна Л. І. Самооцінка стану здоров'я студенток вищого педагогічного навчального закладу. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури. Фізична культура і спорт: науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова, 2011. Серія №15. Випуск 13. С. 435–438.

19. Пантік В. В., Навроцький Е. М. Вплив систематичних занять фізичними вправами на системи організму та рівень соматичного здоров'я людини. Науковий вісник Волинського державного університету імені Лесі Українки. 2004. № 4. С. 195–199.

20. Постанова Кабінету Міністрів України №212 від 21.03.2016 « Про внесення змін до пункту 6 типової форми контракту з керівником державного вищого навчального закладу» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/212-2016-п>.

21. Постанова Кабінету Міністрів України №1045 від 09.12.2015 «Про затвердження Порядку щорічного оцінювання фізичної підготовленості населення України» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/248719427>.

22. Ровний А. С., Ровний В. А., Ровна О. О. Фізіологія рухової активності. Харків, 2014. 344 с.

23. Савчук С. А. Аналіз стану соматичного здоров'я студентів вищого технічного навчального закладу. Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: зб. наук. праць Східноєвроп. нац. ун-ту імені Лесі Українки. Луцьк, 2011. № 3. С. 79–82.

24. Указ Президента України «Про національну стратегію з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon/rada/gov.ua/laws/show/42/2016>.

25. Фізичне виховання. Навчальна програма для вищих навчальних закладів України III-IV рівнів акредитації. Київ, 2003. 44с.

26. Фомин Н. А., Вавилова Ю. Н. Физиологические основы двигательной активности. Москва: Физкультура и спорт, 1991. 224 с.

27. Цільова комплексна програма «Фізичне виховання – здоров'я нації» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/963a/98>.